

ВЪПРОС:

- Може ли да бъде обжалван Правилника за организацията и провеждането на конкурси за заемането на академични длъжности на висше училище към момента на неговото приемане от преподавател, който не е участвал в конкретен конкурс?
- Може ли на същите основания да бъде обжалван текущ конкурс поради наличие на дискриминативни изисквания по отношение на някой от участниците в него?

ОТГОВОР:

Ще бъде разгледана хипотезата на съдебно обжалване на правилник за организацията и провеждането на конкурси за заемането на академични длъжности на висше училище. През 2018 г. беше направена съществена промяна на относимата нормативна уредба. С ДВ бр.30 от 3 април 2018 г. беше изменен и допълнен Законът за развитие на академичния състав на Република България (ЗРАСРБ), а с ДВ бр.56 от 6 юли 2018 г. беше изменен и допълнен Правилникът за прилагане на ЗРАСРБ (ПП ЗРАСРБ) [3],[10]. Основното в направените нормативни промени е определянето на минимални национални изисквания за заемането на академични длъжности, като висшите училища могат да определят в своите правилници и допълнителни изисквания.

Така, висшите училища, възползвайки се от правото си по чл. 1“а“ от ПП ЗРАСРБ, могат да създадат допълнителни категории изисквания, които могат да се окажат дискриминационни и субективни [6]. В този случай, отделният преподавател дори и да има желание и научни възможности, няма да може да ги изпълни.

Конкретния казус, който ще бъде анализиран, е обжалване на Правилника за организацията и провеждането на конкурси за заемането на академични длъжности на висше училище към момента на неговото приемане от преподавател, който не е участвал в конкретен конкурс.

Жалбата ще бъде подадена на основание чл. 32, ал.8 от ЗРАСРБ с искане съдът да отмени обжалваните субективни или дискриминационни разпоредби на правилника, като ще се изтъкнат основания по чл.146, т.4 от АПК [2],[3].

Компетентен да разгледа жалбата е административният съд, в чийто район се намира висшето училище, издало оспорвания правилник.

Основните въпроси, които следва да бъдат изяснени при този казус, са следните:

Дали жалбата може да се третира като недопустима единствено заради характера на обжалвания правилник, който може да се квалифицира като вътрешноорганизационен акт на висшето училище.

Също така, липсата на участие на жалбоподателя в конкретен конкурс за заемане на академична длъжност води ли до липсата на правен интерес от обжалване на правилника на висшето училище.

При анализ на така поставените въпроси се стига до извод, че такава жалба ще бъде допустима на няколко различни основания:

Първо, *Правилникът за организацията и провеждането на конкурси за заемането на академични длъжности* в отделно висше училище е годен за обжалване акт на основание чл.32, ал.8 от ЗРАСРБ във вр. чл.24, ал.1 и чл.30, ал.1, т.14 от ЗВО [2], [3]. Не би следвало, ал.8 на чл.32 от ЗРАСРБ да се тълкува единствено във връзка с ал.1 на същата разпоредба [3]. При такова тълкуване на обжалване по съдебен ред ще подлежат само актовете на ректора на висшето училище за заемане на академични длъжности. Но при внимателен прочит на ал.8 на чл.32 от ЗРАСРБ, се вижда, че законодателят е употребил изрично думата „*Всички актове...*“ [3]. Така започва и самата разпоредба, която в пълния си текст е: „(8). *Всички актове на органите на висшето училище, на научната организация за придобиването на научна степен или заемането на академичните длъжности по реда на този закон, както и заповедите на министъра на образованието и науката, издавани във връзка с осъществяването на правомощията му по глава четвърта, могат да се обжалват пред съда при условията и по реда на Административнопроцесуалния кодекс.*“

Това доказва, че разпоредбата на чл.32, ал.8 от ЗРАСРБ има самостоятелно действие и тя обхваща всички актове на всички органи на управление на висшето училище [3]. Безспорно е, че правилникът на висшето училище издаден по реда на чл.2, ал.5 и чл.15, ал.1 от ЗРАСРБ, е акт на висшето училище, който е включен в приложното поле на "всички актове", "по реда на този закон" на разпоредбата на чл.32, ал.8 от ЗРАСРБ [3].

Второ, жалбата е допустима, защото се квалифицира като повдигане на спор за нарушаване на границите на „академичната автономия“ чрез нарушаване на основни граждански права, гарантирани от Конституцията на Република България [5]. В тази хипотеза, преподавателят-жалбоподател ще претендира за дискриминация заложен в разпоредбите на обжалвания университетски правилник. Забраната за дискриминация е установена в чл.6, ал.2 на Конституцията на Република България [5]. Тя е основно конституционно гарантирано гражданско право и нарушението ѝ се преследва от редица международни конвенции на ООН и актове на ЕС. Отказът от правосъдие на национално ниво по този въпрос е основание за повдигане на спор пред международни съдилища.

Трето, неучастието в конкретен конкурс на жалбоподателя не води до липса на правен интерес от обжалване. Правният интерес на отделен преподавател от обжалване при такива случаи е свързан с невъзможността при формулираните от висшето училище нови допълнителни критерии по силата на чл.2б, ал.5 от ЗРАСРБ и чл.1“а“, ал.2 от ПП ЗРАСРБ той да бъде допуснат до явяване на конкурс по независещи от него причини със субективен или дискриминационен характер [3],[6]. В тази хипотеза, отделният преподавател ще бъде в първоначална невъзможност да изпълни критериите за подаване на молба за участие в конкурс, именно поради дискриминационно установени субективни критерии в *Правилника за организацията и провеждането на конкурси за заемането на академични длъжности* на висшето училище. Ето защо, не е необходимо за наличието на правен интерес от обжалване преподавателят-жалбоподател да е участвал в конкретен конкурс за заемане на академична длъжност.

Примери за дискриминационни и субективни критерии:

1). **На първо място**, изискване за научно ръководство на докторант, което не предвижда нито срок, нито обективни критерии за получаването му. Такова изискване изначално изключва възможността жалбоподателят да се яви на конкурс за академична длъжност и изобщо да тръгне да събира документи за участие. Това определя като негов пряк интерес, още на тази фаза - приемане на дискриминационния правилник, преподавателят да го обжалва. Подобно изискване ще се квалифицира като наличие на дискриминация по чл.4, ал.3 от Закон за защита от дискриминация (ЗЗДискр.) – непряка дискриминация, насочена към лица, които не са носители на признак по чл.4, ал.1 от ЗЗДискр., които са поставени в неблагоприятно положение, произтичащо от привидно неутрална разпоредба [4].

Винаги, когато се поставя изискване за „ръководство на успешно защитил докторант“, трябва да има обективни критерии, по които това да става. Как ръководителят на катедра предлага на катедрен съвет научно ръководство на докторант от конкретен преподавател и с какво се мотивира за определянето на научния ръководител. Например, дали това е преподавателят с най-много научни публикации или най-престижните научни публикации в катедрата. Или това е преподавателя с най-много завършени научни проекти. Защо някои преподаватели имат по 2-3 докторанта, а други нямат нито един при условие, че липсват обективни критерии и мотиви за определянето на научно ръководство на докторант. Със сигурност не може да бъде критерий тематиката на дисертацията, защото един току-що зачислен докторант без нито една научна публикация по темата преди зачисляването му, трудно може да бъде определен като специалист в дадена тясна тематика. Такива критерии трябва да съдържат измерими индикатори (брой публикации, брой научни проекти и др.), които да позволяват сравнение на преподавателите, които кандидатстват за научно ръководство на докторанти. В противен случай, научното ръководство се определя по симпатия, което е дискриминационно.

2). **На второ място**, обикновено се записва в университетските правилници, че за вътрешните кандидати в конкурса се признава единствено научното ръководство на докторанти, зачислени от самото висше училище, което също е дискриминационно. Тоест, ако ръководителят на катедра не желае да даде докторант на определен преподавател, то той не може да получи такъв и от друго висше училище. От друга страна, ако се яви външен кандидат, то на него му признават докторант от друго висше училище, а на вътрешния кандидат в същия конкурс не му се признава такъв докторант от друго висше училище. Това е дискриминация на вътрешните спрямо потенциални външни кандидати, защото става дума за един и същи конкурс, за една и съща позиция, като двамата кандидати – вътрешен и външен, са третираны при различни по тежест условия в полза на външния кандидат.

Подобно дискриминационно изискване се въвежда и за наличието на публикувани университетски учебници. В някои висши училища изрично се изисква учебниците, представяни в конкурс за академична длъжност, да са обсъдени на катедрен съвет вътре във същото висше училище за вътрешните кандидати. За външните кандидати това не важи и те могат да представят учебник, издаден във всяко друго висше училище. Това отново е дискриминация, защото става дума за един и същи конкурс, за една и съща позиция, като двамата кандидати – вътрешен и външен, са третираны при различни по тежест условия в полза на външния кандидат.

На същите основания може да бъде обжалван и текущ конкурс поради наличие на дискриминативни изисквания по отношение на някой от участниците в него.

Литература

- [1] Ножаров Щ. (2019). Влияние на принципа на „академичната автономия“ при оспорване по съдебен ред на актовете на органите по Закона за развитие на академичния състав в Република България, сп.Наука, бр.1, стр.44-52. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3350331>
- [2] Административнопроцесуален кодекс (Обн.ДВ. бр.30 от 11 април 2006г., изм. и доп. ДВ бр.77 от 18 септември 2018г.). [Administrativnoprotsesualen kodeks (Obn.DV. br.30 ot 11 april 2006g., izm. i dop. DV br.77 ot 18 septemvri 2018g.)].
- [3] Закон за развитие на академичния състав в Република България (Обн.ДВ. бр.38 от 21 май 2010г., изм. и доп. ДВ бр.30 от 3 април 2018г.). [Zakon za razvitie na akademichnia sastav v Republika Bulgaria (Obn. DV.br.38 ot 21 may 2010g., izm. i dop. DV br.30 ot 3 april 2018g.)].
- [4] Закон за защита от дискриминация (Обн.ДВ. бр.86 от 30 септември 2003г., изм. и доп. ДВ бр.7 от 19 януари 2018г.). [Zakon za zashtita ot diskriminatsia (Obn.DV. br.86 ot 30 septemvri 2003g., izm. i dop. DV br.7 ot 19 yanuari 2018g.)].
- [5] Конституция на Република България (Обн.ДВ. бр.56 от 13 юли 1991г., изм. и доп. ДВ бр.100 от 18 декември 2015г.). [Konstitutsia na Republika Bulgaria (Obn.DV. br.56 ot 13 yuli 1991g., izm. i dop. DV br.100 ot 18 dekemvri 2015g.)].
- [6] Правилник за прилагане на Закон за развитие на академичния състав в Република България (Обн.ДВ. бр.75 от 24 септември 2010г., изм. и доп. ДВ бр.56 от 6 юли 2018г.). [Pravilnik za prilagane na Zakon za razvitie na akademichnia sastav v Republika Bulgaria (Obn.DV. br.75 ot 24 septemvri 2010g., izm. i dop. DV br.56 ot 6 yuli 2018g.)].

ЕКИП на СВО-КТ“ПОДКРЕПА“